Dillums

Setmanari digital de les comarques de Tarragona. Periodisme de proximitat.

dillums.cat

D’aquí | Lluís de Salvador, un periodista per a la posteritat

By **Enric Garcia Jardí** • 13/04/2026 • Updated 17/05/2026 • 16 min read

Enric Garcia Jardí

El totalitarisme, vingui d’on vingui, és una veritable aberració; una malura moral de la Humanitat. I és a les democràcies, precisament i ineludiblement, a qui correspon avui guarir la Humanitat d’aquesta malura, si no volen que tot el cos social, amb la cultura del segle en què vivim, s’enfonsi en onades de barbàrie regressiva.

Lluís de Salvador Andrés (1939).

El 14 d’abril de 1931, pels volts de les cinc de la tarda, Lluís de Salvador agafa lloc al balcó principal de l’Ajuntament de Tarragona. La plaça és buida, però per poca estona. La manifestació espontània ja enfila el carrer de Sant Agustí. Ell els ha avançat amb una corredissa, tallant pel carrer de l’Hospital, i els espera, amatent, des d’aquesta tribuna pública. La calma, abans que el brogit popular s’imposi, impressiona. Un «tro de visques» —tal com escriurà a la crònica— comença a penetrar pel Portalet. A diferència de l’any 1873, aquest cop el *Diario de Tarragona* es troba en mans republicanes, favorables al canvi. Amb el cap orientat al futur, Salvador afirma:

— Ningú, sense haver-ho viscut, podrà fer-se una idea exacta de la grandesa sobirana d’aquella emoció que nosaltres sentírem, al davant d’aquell quadre, que tenia certament fins i tot una certa grandesa èpica.

Fa una estona ha vist com, a la Rambla, el futur alcalde Pere Lloret, d’Acció Catalana Republicana, s’ha alçat damunt d’una cadira del Centre Republicà Federal i ha dit a la multitud:

— Tarragonins: anem a proclamar la República. Ho hem de fer amb el major ordre. El Govern provisional republicà de Tarragona va a constituir-se en aquest moment.

Com a bon cronista, quan l’ovació —«que arribà a ser delirant»— ha afluixat, ha parat l’orella. A la seva vora, dos vells republicans conversaven:

— Noi, quina felicitat més gran! Ara ja podem morir tranquils. Ja hem fet triomfar la República.

— No —li replica l'altre de seguida—. Ara cal viure més que mai, per defensar-la.

Salvador té la sensació que «una nova vida» s'obre pas al seu davant, que ha tornat a néixer.

Durant la breu però intensa etapa republicana, consolida les línies mestres del seu periodisme. S'encarrega d'escriure les editorials del *Diario*, que signa amb nom i cognoms quan l'enfocament no ha despertat prou consens intern. A la secció «Els dies i els fets», de títol culte, hesiòdic, dibuixa una panoràmica completa de la ciutat. S'hi preocupa, també, de les inquietuds més quotidianes, com ara el preu de l'electricitat, i hi denuncia situacions concretes d'explotació laboral.

DIA 14 D'ABRIL

La multitud amb els regidors republicans que triomfaren el 12 a les urnes, en el moment d'arribar a la Casa de la Vila, per tal d'emparar-se del govern de la Ciutat i fer la proclamació de la República.

poden veure-s'hi els significats elements que segueixen, la majoria, regidors

Fletxa grossa: Sr. Pere Lloret. A l'esquerra seva, mig tapat, el Sr. Algueró. Radera del Sr. Lloret un xic a l'esquerra, el Sr. Brunet. Un xic al davant, mig tapat, el Sr. Nin. A l'esquerra d'aquest, el senyor Ruiz Lecina. Radera, mig tapat, el Sr. Arana. Radera mateix de l'anterior, el Sr. Galés, del Comité Revolucionari. Un xic a l'esquerra, els Srs. Santamaria, Company i Roca. Radera d'aquest, el Sr. Prats. La fletxa petita senyala el Sr. Macià Mallol, Governador, quasi bé tapat pel Sr. Battestini, del Comité Revolucionari. A la dreta del primer, el Sr. Gelabert.

La plaça de la Font durant la proclamació de la Segona República. Retall de l'especial commemoratiu del *Diari de Tarragona* del 14 d'abril de 1932.

El suplement d'obsequi als subscriptors que coordina l'any 1932, amb motiu del primer aniversari de la proclamació de la Segona República, és una síntesi clara dels esforços de modernització que promou. La qualitat del volum —amb profusió de fotografies, un disseny molt visual i un reporterisme treballat en fons i forma— és comparable a les millors publicacions periòdiques del país. La pregunta incòmoda, però sovint inevitable per a

qualsevol tarragoní amb un mínim d'ambició, retorna: en un lloc amb més projecció i, sobretot, amb la injecció de més recursos econòmics, què hauria estat capaç de fer? En termes personals, i tal com funciona aquest ofici de servituds i misèries, es pot considerar afortunat: quan va ingressar al *Diario* l'any 1925 ja hi cobrava 400 pessetes al mes; una retribució inusual en el panorama mediàtic local, segons explicarà Virgili a *Tarragona i la seva premsa* (1985).

Un dels puntals del seu articulisme el constitueix l'actitud cívica de fons. Salvador atorga al periodisme una funció civilitzadora. Creu que el contacte directe amb la gent ha de servir per ajudar a fer-la més culta, més sensible i més preparada, i no al contrari. Ser periodista significa, per a ell, ser un ciutadà responsable. És per això que, a banda d'assenyalar camins que creu equivocats, sempre que pot, proposa alternatives. Amb més o menys encert, però ja no és aquell xicot que des d'Alacant es plantejava la creació d'un himne de Tarragona, secundat pel cronista Joan Salvat i Bové. Ha sofisticat l'esperit constructiu amb un coneixement més profund de la ciutat. Des d'aquesta perspectiva, reflexiona sobre la necessitat d'un camp d'aterratge, el problema de l'aigua, l'estat del patrimoni, el turisme, la gestió portuària, la construcció d'una nova presó —recordem que havia patit, en pròpia pell, el tràngol de passar per Pilats—, els recitals de música al Mèdol, l'estat de les carreteres o la viabilitat del tramvia Tarragona-Reus.

A començaments de 1932, aconsegueix que el *Diario de Tarragona* catalanitzi la capçalera. Durant els darrers temps, ha après a escriure en català d'una manera autodidacta. En un article de 1931, es disculpa per la seva ignorància lingüística i demana «un marge de tolerància» als lectors, assegurant-los que hi posa esmerç i bona voluntat. El cert és que, a punt de complir els quaranta, Salvador ha envigorit la seva prosa, i quan disposa de temps suficient per treballar un tema com pertoca, es nota: en el toc literari, en una major pulcritud ortogràfica, en la profunditat d'idees. L'activitat, però, és frenètica, i no sol deixar gaire marge per a filigranes.

Encara que pugui revestir-los de capes d'ironia, els seus textos desprenen una gran confiança en les democràcies liberals, en els valors republicans i en la catalanitat. S'amaren sovint de la solemnitat, la fe en els ideals i un sentimentalisme molt comuns en la

retòrica de l'època. Amb tot, els paral·lelismes amb el nostre temps, en els temes que aborda, i en una ciutat que sembla refractària als canvis, també són nombrosos. Pel que fa al terreny polític, tot i no combregar amb les sigles de cap partit, traspua proximitat ideològica amb el catalanisme d'esquerres: elogia l'alcalde Lloret i el president Macià i és un defensor acèrrim de l'Estatut d'Autonomia. Carrega, en canvi, contra els monàrquics, Alejandro Lerroux i el comissari Martín Báguena. Malgrat que no ho confessi, és normal que aprofiti per arremetre contra aquest policia: Báguena és l'autor de l'acròstic que l'any 1928 li va costar onze dies de presó.

Amb tants fronts oberts, resulta especialment inspiradora la manera com Salvador es consagra al periodisme cultural, amb una constància que ja voldrien la majoria de mitjans de comunicació tarragonins actuals, inclòs el *Dillums*. Hi apareixen, retratats, personatges com l'escultor Julio Antonio, l'actriu Margarida Xirgu, l'actor de cinema Ernest Vilches o el poeta Federico García Lorca.

Relaxada l'eufòria dels primers mesos, la República, que ell ha lloat tant, mostrarà cada cop més una fragilitat preocupant. Després dels fets del 6 d'octubre de 1934, el govern municipal de Pere Lloret, que ha replicat el moviment precipitat de Companys a Barcelona, és empresonat. El *Diari* no n'escapa de les conseqüències: per ordre militar, Salvador també acaba retingut —en el seu cas, vuit dies— als vaixells Andalucía, Cabo Cullera i Manuel Arnús, ancorats al Port.

Tot i tenir molt en compte la tensió política i social en augment, sembla que el cop d'estat del 18 de juliol de 1936 l'enxampa desprevingut. El 22 de juliol, des de l'editorial del *Diari*, es resisteix a reconèixer l'esclat d'una guerra, una idea que qualifica d'«absurda». L'endemà admet, en condicional, que li «plauria» que tothom fos «reintegrat al treball» i al «ritme normal» de la ciutat. I el dia 24, conseqüent amb la gravetat dels fets que es van confirmant, integra el mot «guerra» en el text i parla obertament de la lluita per «barrar el pas al feixisme».

Com s'afronta l'escriptura periodística quan a casa hi tens una guerra? Salvador opta per defensar la unitat de tots els antifeixistes però també ofereix una visió molt crítica, per exemple, de la repressió a la rereguarda encapçalada pel Tribunal Popular de Tarragona, del qual diu que hi participen «subjectes desaprensius o veritables delinqüents». Amb tot, i per desgràcia, no és un moment propici per al seny. Tal com constata Jordi Piqué en el llibre *La crisi a la rereguarda* (1998): «Les opinions moderades i lúcides de Lluís de Salvador, però, se les emportarà el vent».

El *Diari* és confiscat per la CNT l'abril de 1937, i a partir del 19 de juny es presenta com a òrgan oficial del sindicat. Malgrat el viratge forçat, que el desplaça de la direcció, Salvador hi continua escrivint uns mesos, compartint portada amb l'anarquista Josep Maria Alomà. També posarà la ploma al servei de *Llibertat*, un diari que, com ha estudiat Marisa Suárez, té la particularitat de definir-se com a «portantveu del Front Antifeixista», és a dir, amb vocació d'amplitud. En aquest segon rotatiu, i sota el pseudònim *Ludovicus*, hi elabora una secció de títol significatiu, «Meditacions lliures»; tota una declaració d'intencions sobre la importància que Salvador atribueix a la seva independència.

C.N.T.
DIARI DE TARRAGONA
A.I.T.
PORTANTVEU DE LA C.N.T
Any LXXXVI - Núm. 150
DISSABTE, 26 de Juny del 1937

(Segona imatge: capçalera del *Diari de Tarragona* confiscat per la CNT).

El 9 de febrer de 1938 diu adeu a la premsa amb un article al *Diari de Tarragona* on explica que ha intentat, durant tots aquests anys, honorar —en lloc «d'explotar-lo o prostituir-lo»— el «periodisme professional». També hi estableix quin és «el millor llegat que un periodista pot deixar als seus successors»: la consciència neta.

Tot i acomiadar-se, manté l'esperança d'exercir el periodisme com a afició en el futur. No podrà ser. No és conscient que acaba de signar l'últim article.

A finals de 1938 travessa la frontera, camí de França, amb la família. Els últims quilòmetres els fan a peu. Ha demanat que el cotxe que els ha traslladat fins a les comarques gironines torni a la ciutat; hi ha altres tarragonins a qui pot fer servei.

(Edició de la memòria dels bombardejos a cura de M. Elena Virgili i Montse R. Sans).

Salvador nota el pes de la posteritat. Entre el 14 d'abril de 1937 i el 6 de gener de 1939 —ja des de l'exili—, treballa intensament en la *Memòria relativa als bombardejos soferts per la població de Tarragona*. Aquest document esdevindrà clau per al coneixement posterior d'aquests fets. A més a més, com diu M. Elena Virgili a l'edició de *Quan la mort venia del cel* (2009): «No es tracta d'una crònica estadística i freda». En la introducció d'aquests fulls, que signa a Barcarès el novembre de 1939, Salvador fa al·lusió al concepte de «guerra total» i a la crueltat amb què els facciosos s'acarnissen, per mar i aire, contra la població tarragonina. Hi cita Guernica, Almeria i Durango. Mentre encara viu a la ciutat —amb la dona refugiada a l'Oliva, que a cada sortida l'espera neguitosa—, procura informar-se de primera mà de cada bombardeig. Cada detall que registra representa una petita victòria: si més no, és una defensa contra el falsejament històric, un escut

humanitari.

Sabem que el 7 de març de 1939 lliura els fulls originals d'aquest informe, juntament amb fotografies i plànols, al despatx del capità Paris, comandant del destacament militar francès del Voló. Paris es compromet a fer arribar aquests papers al govern francès, però Salvador no en sabrà mai més res. Per sort, i encara que incompleta, se'n guarda una còpia. Ha estat vuit mesos al camp de concentració de Barcarès, on ha fet d'intèrpret. El domini de l'idioma francès li ha facilitat la supervivència, però per resistir a la França col·laboracionista haurà de començar de zero. Aquests apunts biogràfics seran recollits, dècades més tard, per M. Elena Virgili, que ha rescatat aquesta i altres vivències de l'autor. Hi ha algú, però, que encara ens en pot parlar des de la coneixença directa. Algú que, de fet, va néixer a l'exili. Li demanem que ens atengui i s'hi presta.

M'assec en una terrassa de bar de la plaça de la Font, davant de la façana des d'on Salvador va viure aquell 14 d'abril d'ara fa 95 anys. Al davant hi tinc uns ulls d'un blau claríssim, que a estones s'humitegen i envermelleixen, crec que de l'emoció. Li pregunto si són els de l'avi i em contesta que no, que els ha heretat de la branca materna. Viviana de Salvador conserva a la memòria molts records familiars. Amb la mare, l'actriu Montserrat de Salvador, i el pare, el director Esteve Polls, rondant pel món fent teatre, ella es va criar amb l'home que ha centrat, durant les darreres tres setmanes, la nostra atenció periodística, així com amb la seva esposa, Concepció Deop.

«L'avi era un lliurepensador i tenia un gran sentit de la justícia». La Viviana li està agraïda per les lectures de Jules Verne i Antonio Machado, però també per tots els valors que, subtilment, li ensenyava a còpia d'exemple, sense frases imperatives. Sobre l'estada a França, ens conta com els avis sobreviuen: ell treballa a tres granges diferents, als rodals de Valence d'Agen, i la mare és contractada en un hotel i cus a les estones lliures. Salvador no té experiència en el camp de l'agricultura, però com a intel·lectual troba la manera de posar-hi remei: es fa un fart de llegir llibres per aprendre'n. Se senten respectats i cuidats pels veïns. També per les autoritats locals, que els asseguren que mentre puguin acreditar «mitjans de vida» no els detindran. Com és lògic, Salvador tem per les represàlies, tant del règim de Franco com de l'ocupant nazi. Sap perfectament a qui s'enfronta. Segur que no

oblida aquell episodi de l'estiu de 1933, quan havien rebut, a la redacció, missatges anònims carregats d'odi i antisemitisme contra un anunciant jueu que buscava feina i el *Diari* hi havia respost amb una nota contundent: «Nazis a Tarragona». Abans que el final de la Segona Guerra Mundial aclareixi els horitzons, per si de cas, enterra els papers de la memòria dels bombardejos a prop del riu Garona; acabaran molt malmesos, però és millor no arriscar la pell. Als veïns d'una de les granges se'ls han endut per la seva condició de jueus.

Quan la Viviana té dos anys, la família torna a Catalunya i s'estableix a Barcelona, on Lluís de Salvador, condemnat a l'ostracisme, porta una vida discreta i treballa com a corrector a *Tele/Exprés* i a *Mundo Deportivo*. També tradueix del francès al castellà obres de Verne i *La enciclopedia del mundo submarino*, i redacta alguns textos —sense firmar-los— als volums de *La historia día por día*. L'any 1970, un cop jubilat, tornen, ara sí, a casa. S'instal·len a Tarragona, en una zona residencial nova: el futur barri de Sant Salvador. La proximitat amb l'entorn natural del Pont del Diable els ha convençut que és el lloc ideal. On després hi haurà xemeneies gegants tan sols es divisen avellaners i garrofers. L'avi es dedica a pintar i escriure. Es passeja pels carrers dels voltants amb boina i bastó, i sintonitza amb les idees progressistes del capellà Joan Miracle. Els dies assenyalats s'emporta la Viviana als carrers del centre i la Part Alta, a «conèixer la cultura tarragonina»: l'acompanya a veure la professó del Divendres Sant, així com els seguicis de festa major, i a menjar coca amb cireres per Corpus. És en aquestes trobades socials on la Viviana, molt joveneta, percep que hi ha gent que refusa la presència de l'avi. Alguns són antics col·legues que li giren l'esquena o que no gosen que se'ls relacioni amb un *rojo*. No és el cas, per exemple, de Guadalupe Banús, una de les redactores dels temps de la República, que el tracta amb la simpatia de sempre.

Encara que ja no pugui publicar, no ha deixat d'escriure. Ens desperta un especial interès l'argument d'una novel·la inèdita situada a la França ocupada que, pel que la Viviana comenta, ens fa pensar en *Entre dos silencis*, d'Aurora Bertrana. També tindrà ocasió de sentir com s'emeten, a Ràdio Tarragona, uns apunts divulgatius sobre la ciutat que prepara amb el pseudònim *Luis de Tarragona*. Lluís de Salvador Andrés es mor, de càncer de colon,

el 20 d'octubre de 1975, just un mes abans que el dictador Franco. El 1994, Ramon de Salvador, fill del periodista, entrega una capsa a la Biblioteca-Hemeroteca Municipal de Tarragona. No serà fins a la dècada dels 2000 que es començarà a restituir la seva figura. Com ens explica Virgili a *Dillums*, des de llavors s'ha fet molta feina, però encara en queda molta per fer.

Em pregunto, com altres vegades, si aquestes línies tindran algun sentit més enllà del meu caparró obsessiu, de l'habitació solitària des de la qual es cova l'esperança d'una resposta. Potser em repetiran que és millor que en faci un vídeo a TikTok, o un *reel* d'Instagram, que això de llegir articles llargs és molt feixuc, que a sobre hi col·loco paraules que s'han de buscar al diccionari —no em faig responsable de cap d'aquestes opinions, que consti. Potser també em tornaran a dir que per què no em resol els textos el ChatGPT. Tant hi fa. Els temps són els que són i no els canviarem, però la feina s'ha de fer igualment. En aquest cas, des del plaer de resseguir els treballs de M. Elena Virgili, els articles acadèmics de Joan Gisbert o els divulgatius d'Octavi Vilà, Jordi Morant i Clanxet, Carles Marquès, Jordi Martí, Jordi Rovira o Josep Cruset. Darrerament, l'Òmnium Cultural del Tarragonès, amb la complicitat d'un estol de salvadorians, ha intentat organitzar uns premis periodístics Lluís de Salvador, una iniciativa que, de moment, no ha arribat a bon port. Ja sabem que a Tarragona es parla de *baixades* però en el fons hi ha coses que solen fer-hi més pujada que de costum.

Com totes les persones que ens han precedit en aquesta empresa, considerem que s'ha de reconèixer Lluís de Salvador Andrés com un personatge important de la nostra història contemporània. Una història que ens és pròxima en el temps però també a propòsit de determinades sensacions col·lectives, com la por de sumir-se, perillosament, en una nova onada de «barbàrie regressiva». En aquests tres reportatges ens hem esforçat a justificar que cal valorar-lo, també, en termes estrictament periodístics, des dels quals demostra una ambició i una professionalitat que transcendeixen l'interès local. Salvador és, per damunt de tot, un lluitador contra la ignorància, i, des d'aquesta faceta, no ha perdut un bri de vigència. Aquestes setmanes hem intentat dir-hi la nostra des de les ulleres d'un ofici que, com ell, estimem i sabem que, diguin el que diguin i peti qui peti, continuarà sent

necessari. El tenim molt present.

Text: Enric Garcia Jardí.

Assessorament històric i d'hemeroteca: M. Elena Virgili.

Enric Garcia Jardí (1992) és periodista. Ha escrit les biografies *El maqui que encara lluita* (Ara Llibres, 2025) i *Senyor Boada* (Ganzell, 2022). Premi Mila de periodisme per la igualtat de gènere (2026), Premi Mañé i Flaquer de comunicació local (2023) i Premi Salvador Reynaldos de periodisme (Recvll, 2018).

© Fotografia de l'autor: Marc Bosch.

Source: https://dillums.cat/2026/04/13/lluis-de-salvador-un-periodista-per-a-la-posteritat/

© Dillums · Generated on 12/11/2026